

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧУГУЄВО-БАБЧАНСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Т.в.о. директора Чугуєво-
Бабчанського лісового фахового
коледжу
(наказ від 30.08.2024 № 60)

Валерій СОЛОДОВНИК

ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Освітньо-професійна програма	Мисливське господарство
Галузь знань	20 Аграрні науки та продовольство
Спеціальність	205 Лісове господарство

2024 рік

Укладач: Ушакова Любов Леонідівна - викладач Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу

Редактор: ГРАЙВОРОНСЬКА Зоя Іванівна – методист Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу

Програма складена на основі освітньо-професійної програми Мисливське господарство освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр спеціальності 205 Лісове господарство

Розглянуто і схвалено цикловою комісією
спеціальності 205 Лісове господарство
Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу
Протокол від 27. 06. 2024 №7
Голова циклової комісії _____ Надія ЛІТВИНОВА

Погоджено методичною радою
Чугуєво – Бабчанського лісового фахового коледжу
Протокол від 28. 06 .2024 №6

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма складена у відповідності до освітньо-професійної програми Мисливське господарство підготовки фахових молодших бакалаврів напрямку 20 Аграрні науки і продовольство. Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності» є нормативною дисципліною, що включається в навчальні плани як дисципліна обов'язкового вибору.

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності» займає провідне місце у структурно-логічній схемі підготовки фахівця, оскільки є дисципліною, що використовує досягнення та методи фундаментальних та прикладних наук з філософії, біології, фізики, хімії, соціології, психології, екології, економіки, менеджменту тощо і дозволяє випускнику вирішувати професійні завдання за певною спеціальністю з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і зовнішніх небезпек, що спричиняють надзвичайні ситуації та їхніх негативних наслідків.

Предметом дисципліни є вивчення теоретичних основ, законів і принципів забезпечення безпеки життєдіяльності людини в умовах професійної та повсякденної діяльності, а також розробка та застосування заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям, зниження ризиків та захисту життя і здоров'я людей.

Міждисциплінарні зв'язки: Забезпечення дисципліни "Безпека життєдіяльності" здійснюється за рахунок тісного взаємозв'язку з такими дисциплінами, як фізика, хімія, біологія, медицина, екологія, охорона праці, цивільний захист, інженерна графіка, основи електротехніки, інформатика. Ці дисципліни формують базові знання, необхідні для розуміння механізмів впливу небезпечних факторів на людину та навколишнє середовище, а також для розробки заходів з їх попередження і нейтралізації.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу - формування у здобувачів освіти системного уявлення про безпеку життєдіяльності, розвиток навичок і вмінь щодо ідентифікації небезпечних і шкідливих факторів, оцінювання ризиків, застосування заходів з їх попередження та захисту життя і здоров'я людини у різних сферах діяльності, зокрема в умовах надзвичайних ситуацій та професійного середовища.

Мета вивчення дисципліни полягає у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих

наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Завдання вивчення дисципліни передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «БЖД» здобувачі освіти повинні:

знати:

1. Культуру безпеки і ризик-орієнтоване мислення, при якому питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності; основні поняття, терміни та визначення з безпеки життєдіяльності.
2. Класифікацію небезпек за природними, техногенними та соціальними чинниками.
3. Основні нормативно-правові акти з охорони праці та безпеки життєдіяльності.
4. Принципи управління ризиками та аналізу небезпек.
5. Методи попередження надзвичайних ситуацій різного характеру.
6. Алгоритм дій у випадку надзвичайних ситуацій (пожежа, аварія, стихійне лихо тощо).
7. Основи надання першої домедичної допомоги при різних видах травм.
8. Принципи евакуації та дії при загрозі життю або здоров'ю.
9. Основи психоемоційної підтримки в кризових ситуаціях.

вміти:

1. Розпізнавати потенційні небезпеки у повсякденному житті та професійній діяльності.
2. Здійснювати аналіз ризиків та розробляти заходи з їх мінімізації.
3. Розробляти плани дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій.
4. Проводити профілактичні заходи з попередження нещасних випадків.
5. Надати першу домедичну допомогу постраждалим (зупинка кровотечі, серцево-легенева реанімація, транспортування).
6. Користуватися засобами індивідуального та колективного захисту.
7. Організовувати та брати участь у евакуації під час надзвичайних ситуацій.
8. Оцінювати стан постраждалого та визначати обсяг необхідної допомоги.

9. Діяти злагоджено у складі рятувальних груп чи колективу під час аварійних ситуацій.

А також набути:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК9. Здатність організовувати діяльність з урахуванням вимог безпеки життєдіяльності та охорони праці.

ЗК12. Здатність демонструвати базові знання з дисциплін фундаментальної та природничо-наукової підготовки, в обсязі, необхідному для освоєння професійних дисциплін й уміння їх використовувати в обраній професії.

Спеціальні компетентності (СК):

СК2. Здатність організовувати виконання виробничих завдань з ведення лісового та мисливського господарства.

СК12. Здатність формувати екологічне мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля.

Результати навчання за ОПП (РН):

РН1. Застосовувати базові гуманітарні, природничо-наукові та професійні знання для вирішення виробничих завдань лісогосподарської галузі.

РН6. Застосовувати знання із економіки, законодавчих актів, нормативно - довідкових матеріалів, організаційно-управлінської документації для ефективної організації виробництва.

РН13. Організовувати та здійснювати виробничі процеси згідно з вимогами ергономіки та безпечних умов праці.

РН14. Спілкуватись державною та іноземною мовами, у тому числі з професійних питань.

Основними формами вивчення дисципліни і проведення поточного та проміжного контролю є: *лекції, дискусії з приводу аналізу виробничих ситуацій, тестування, ділові та дидактичні ігри, складання і рішення тематичних кросвордів, наукові семінари, реферативні читання, навчальні конкурси тощо.*

Підсумковий контроль – залік.

Сформовані компетенції: Це є знання та навички в певній професійній сфері. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 години /2 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1 (5 год). Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек.

Модель життєдіяльності людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Види небезпек: мікро- та макро-біологічна, вибухопожежна, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, фізична, хімічна, екологічна. Критерії переходу небезпечної події у НС, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки НС та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності. Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків.

Ризики воєнного часу. Захист життя і здоров'я в зоні бойових дій, на окупованих і де окупованих територіях. Захист під час обстрілів, бомбардувань. Шляхи і правила евакуації. Сигнали оповіщення населення: «Увага всім!», «Повітряна тривога», «Хімічна небезпека».

Тема 2 (7 год). Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.

Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки та навколишнє середовище.

Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки в умовах проявів вражаючих факторів небезпечних метеорологічних явищ: сильного вітру, урагану, смерчу, шквалу, зливи, сильної спеки, морозу, снігопаду, граду, ожеледі.

Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення повеневими або паводковими водами, талими водами та в поєднанні з підняттям ґрунтових вод, підтоплення внаслідок затору льоду, вітрові нагони. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та наслідки.

Пожежі у природних екосистемах (ландшафтна, лісова, степова, торф'яна пожежа). Вражаючі фактори природних пожеж, характер їхніх проявів та наслідки.

Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин.

Тема 3 (18 год). Техногенні небезпеки та їхні наслідки.

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек.

Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу. Втрати міцності, деформації, провали і руйнування будівель та споруд. Пошкодження енергосистем, інженерних і технологічних мереж.

Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування небезпечних речовин. Маркування небезпечних вантажів з небезпечними речовинами.

Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. Причини виникнення гідродинамічних небезпек (аварій). Хвиля прориву та її вражаючі фактори. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів гідродинамічної небезпеки.

Загальні поняття про основи теорії розвитку та припинення горіння. Етапи розвитку пожежі. Зони горіння, теплового впливу, задимлення, токсичності. Небезпечні для людини фактори пожежі. Вибух. Фактори техногенних вибухів, що призводять до ураження людей, руйнування будівель, споруд, технічного устаткування і забруднення навколишнього середовища. Класифікація об'єктів за їхньою пожежо вибухонебезпекою. Показники пожежо вибухонебезпеки речовин і матеріалів. Законодавча база в галузі пожежної безпеки. Основи забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ, організацій, Відповідальність за порушення (невиконання) вимог пожежної безпеки.

Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. Фази аварій та фактори радіаційного впливу на людину. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму. Ознаки радіаційного ураження. Гостре опромінення. Хронічне опромінення. Нормування радіаційної безпеки. Рівні втручання у разі радіаційної аварії. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів атомної енергетики. Чорнобильська катастрофа: події, факти, цифри. Категорії зон радіоактивно забруднених територій внаслідок аварії на ЧАЕС. Режими захисту населення. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин.

Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини. Характеристика класів небезпеки згідно із ступенем їхньої дії на організм людини. Особливості забруднення місцевості, води, продовольства у разі виникнення аварій з викидом небезпечних хімічних речовин. Класифікація суб'єктів господарювання і адміністративно-територіальних одиниць за хімічною безпекою. Типологія аварій на хімічно-небезпечних об'єктах та вимоги до

їхнього розміщення і розвитку. Захист приміщень від проникнення токсичних аерозолів. Організація дозиметричного й хімічного контролю.

Тема 4 (6 год). Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.

Глобальні проблеми людства: глобальна біосферна криза, екологічна криза, ресурсна криза, мирне співіснування, припинення гонки озброєння та відвернення ядерної війни, охорона навколишнього природного середовища, паливно-енергетична, сировинна, продовольча, демографічна, інформаційна, ліквідація небезпечних хвороб. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження. Види тероризму, його первинні, вторинні та каскадні вражаючі фактори; збройні напади, захоплення й утримання об'єктів державного значення; встановлення вибухового пристрою у багатолюдному місці, установі (організації, підприємстві), викрадання зброї та небезпечних речовин з об'єктів їхнього зберігання, використання, перероблення або під час транспортування. Класифікація об'єктів щодо забезпечення захисту від терористичних дій. Аналіз аварійних ситуацій під час технологічного тероризму. Антитерористичні критерії оцінки уразливості та підвищення стійкості роботи об'єктів підвищеної небезпеки. Сучасні інформаційні технології та безпека життєдіяльності людини. Особливості впливу інформаційного чинника на здоров'я людини та безпеку суспільства.

Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю. Розрив у рівні забезпечення життя між різними прошарками населення. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика. Алкоголізм та наркоманія. Зростання злочинності як фактор небезпеки. Види злочинних посягань на людину. Поняття та різновиди натовпу. Поводження людини в натовпі. Фактори, що стійко або тимчасово підвищують індивідуальну імовірність наразитись на небезпеку.

Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Захисні властивості людського організму. Види поведінки людини та її психічна діяльність: психічні процеси, стани, властивості. Поняття про психоемоційні напруження (стрес). Види напруження. Психотипи за реакцією людей на небезпеку. Частота змін стресових станів у людей, що знаходяться в районі НС.

Контакти з озброєними людьми на окупованих територіях.

Тема 5 (9 год). Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

Загальний аналіз ризику і проблем безпеки складних систем, які охоплюють людину (керівник, оператор, персонал, населення), об'єкти техносфери та природне середовище. Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийнятності ризику. Розподіл підприємств, установ та організацій за ступенем ризику їхньої господарської діяльності щодо забезпечення безпеки та захисту населення і територій від НС. Управління безпекою через порівняння витрат та отриманих вигод від зниження ризику.

Головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику. Методичні підходи до визначення ризику. Статистичний метод. Метод аналогій. Експертні методи оцінювання ризиків. Застосування у розрахунках ризику імовірнісних структурно-логічних моделей. Визначення базисних подій. Ідентифікація ризику. Розробка ризик-стратегії з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків. Вибір методів (відмова від ризиків, зниження, передача і ухвалення) та інструментів управління виявленим ризиком.

Попередження ризиків від вибухонебезпечних предметів.

Тема 6 (8 год). Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС.

Правові норми, що регламентують організаційну структуру органів управління безпекою та захистом у НС, процеси її функціонування і розвитку, регламентацію режимів запобігання і ліквідації НС. Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у НС в Україні з урахуванням правового статусу і повноважень органів влади. Органи управління, сили і ресурси з попередження та реагування на НС на державному рівні. Загальні норми законодавства, підзаконних актів, стандарти і технічні умови, технічні і адміністративні регламенти, що регламентують принципи і механізми регулювання безпеки, зниження ризиків і пом'якшення наслідків НС. Превентивні та ситуаційні норми: експертиза, ліцензування, сертифікація, аудит; підвищення технологічної безпеки виробничих процесів та експлуатаційної надійності об'єктів, підготовка об'єктів економіки і систем життєзабезпечення до роботи в умовах НС. Компенсаційні та регламентні норми: пільги, резервування джерел постачання, матеріально-технічних і фінансових ресурсів, страхування, спеціальні виплати, норми цивільної, адміністративної відповідальності та процедури їхнього застосування.

Зонування території за можливою дією вражаючих факторів НС. Основні показники рівнів небезпеки регіону, де знаходиться ВНЗ, які внесено у Паспорт ризику виникнення надзвичайних ситуацій області. Загальні засади моніторингу НС та порядок його здійснення. Застосування захисних бар'єрів та видів цивільного захисту: фізичного, постійно діючого функціонального, природного, комбінованого.

Загальні функції управління пов'язані з прогнозуванням, плануванням, регулюванням, координацією і контролем. Управлінське рішення, його сутність, правове, організаційне, інформаційне та документальне забезпечення. Загальна технологія та моделі прийняття управлінських рішень. Інформаційна підтримка та процедурне забезпечення прийняття й реалізації рішень пов'язаних з усуненням загрози виникнення НС або реагуванням на НС та організації ліквідування її наслідків.

Головні положення про навчання персоналу підприємств, установ і організацій діям та способам захисту в разі виникнення НС та аварій. Система інструктажів. Програми підготовки населення до дій у НС. Спеціальні об'єктові навчання і тренування. Функціональне навчання керівних працівників і фахівців, які організують та здійснюють заходи у сфері цивільного захисту.

Критерії та показники оцінки ефективності функціонування системи безпеки та захисту в НС об'єкту господарювання.

Тема 7 (7 год). Управління силами та засобами ОГ під час НС.

Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах.

Сутність і особливості оперативного управління за умов виникнення НС. Міські, заміські, запасні та пересувні пункти управління в НС. Спеціально уповноважений керівник та штаб з ліквідації НС. Сили і засоби постійної готовності.

Мета і загальна характеристика рятувальних та інших невідкладних робіт. Техніка, що застосовується при ліквідації наслідків НС. Розрахунок сил та їх ешелоноване угруповання. Склад та завдання угруповання сил першого, другого ешелонів та резерву. Організація взаємодії сил при проведенні аварійно-рятувальних робіт та основних видів забезпечення у зоні НС.

Здійснення карантинних та інших санітарно-протиепідемічних заходів. Технічні засоби і способи проведення дезактивації, дегазації та дезінфекції території, техніки, транспорту, будівель, приміщень, одягу, взуття і засобів захисту, продовольства, води, продовольчої сировини і фуражу. Дезактивує, дегазуючи та дезінфікуючи розчини.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Практична робота №1 Пожежна безпека.
2. Практична робота №2 Радіаційна безпека.
3. Практична робота №3 Хімічна безпека.
4. Практична робота №4 Психофізіологічні особливості людини та БЖД.
5. Практична робота №5 Ризик-кількісна оцінка небезпек.
6. Практична робота №6 Оцінювання надійності захисту людей у захисних спорудах під час аварій на небезпечних об'єктах
7. Практична робота №7 Принципи надання першої медичної допомоги постраждалим у надзвичайній ситуації.

ОРІЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділи, теми	Кількість годин				Форми контролю	
	всього	В тому числі				
		теорія	семінар	практ. роб.		самоств. робота
1	2	3	4	5	6	7

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик, як кількісна оцінка небезпек. <i>Ризики воєнного часу.</i>	5	2			3	усне опитування
Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	7	1			6	усне опитування
Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах	3	1	2			усне опитування
3.1. Пожежна безпека	5			2	3	
3.2. Радіаційна безпека.	5			2	3	
3.3. Хімічна безпека.	5			2	3	
Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у НС. <i>Контакти з озброєними людьми на окупованих територіях.</i>	6	2		2	2	кр
Тема 5. Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС. Попередження ризиків від вибухонебезпечних предметів.	9	2	2	2	3	усне опитування

Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС.	8	2		2	4	усне опитування
Тема 7. Управління силами та засобами ОГ під час НС.	7	2		2	3	кр
Разом	60	12	4	14	30	Залік

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек.

1. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства.
2. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Види небезпек: мікро- та макро-біологічна, вибухопожежна, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, фізична, хімічна, екологічна.
3. Критерії переходу небезпечної події у НС, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки НС та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності.

Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.

1. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.).

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки.

2. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек.
3. Втрати міцності, деформації, провали і руйнування будівель та споруд. Пошкодження енергосистем, інженерних і технологічних мереж.
4. Вимоги до транспортування небезпечних речовин. Маркування небезпечних вантажів з небезпечними речовинами.

5. Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. Причини виникнення гідродинамічних небезпек (аварій). Хвиля прориву та її вражаючі фактори. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів гідродинамічної безпеки.
6. Зони горіння, теплового впливу, задимлення, токсичності.
7. Небезпечні для людини фактори пожежі. Вибух.
8. Класифікація об'єктів за їхньою пожежо вибухонебезпекою. Показники пожежо вибухонебезпеки речовин і матеріалів.
9. Законодавча база в галузі пожежної безпеки.
10. Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. Фази аварій та фактори радіаційного впливу на людину.
11. Ознаки радіаційного ураження. Гостре опромінення. Хронічне опромінення.
12. Чорнобильська катастрофа: події, факти, цифри.
13. Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини.

Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.

1. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження.
2. Види тероризму, його первинні, вторинні та каскадні вражаючі фактори.
3. Антитерористичні критерії оцінки уразливості та підвищення стійкості роботи об'єктів підвищеної безпеки.
4. Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини.
5. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю.
6. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика.
7. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки.
8. Поняття про психоемоційні напруження (стрес).

Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

1. Розподіл підприємств, установ та організацій за ступенем ризику їхньої господарської діяльності щодо забезпечення безпеки та захисту населення і територій від НС.
2. Управління безпекою через порівняння витрат та отриманих вигод від зниження ризику.

3. Методичні підходи до визначення ризику.
4. Ідентифікація ризику. Розробка ризик-стратегії з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків.

Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС.

1. Правові норми, що регламентують організаційну структуру органів управління безпекою та захистом у НС, процеси її функціонування і розвитку, регламентацію режимів запобігання і ліквідації НС.
2. Загальні засади моніторингу НС та порядок його здійснення.
3. Загальні функції управління пов'язанні з прогнозуванням, плануванням, регулюванням, координацією і контролем.
4. Управлінське рішення, його сутність, правове, організаційне, інформаційне та документальне забезпечення.
5. Головні положення про навчання персоналу підприємств, установ і організацій діям та способам захисту в разі виникнення НС та аварій.
6. Система інструктажів. Програми підготовки населення до дій у НС. Спеціальні об'єктові навчання і тренування.

Тема 7. Управління силами та засобами ОГ під час НС.

Спеціально уповноважений керівник та штаб з ліквідації НС. Сили і засоби постійної готовності.

Техніка, що застосовується при ліквідації наслідків НС.

Здійснення карантинних та інших санітарно-протиепідемічних заходів. Технічні засоби і способи проведення дезактивації, дегазації та дезінфекції території, техніки, транспорту, будівель, приміщень, одягу, взуття і засобів захисту, продовольства, води, продовольчої сировини і фуражу.

Дезактивуючи, дегазуючи та дезінфікуючи розчини.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Класифікація НС за причинами походження.
2. Пожежі у природних екосистемах. Вражаючі фактори пожеж.
3. Джерела радіації та одиниці її вимірювання.
4. Ступінь вертикальної стійкості повітря (інверсія, ізотермія, конвекція).

Варіант 2

1. Системний підхід у БЖД.
2. Небезпечні гідрологічні процеси і явища.

3. Причини виникнення техногенних аварій та катастроф
4. Види первинних засобів пожежогасіння. Основні принципи дії.

Варіант 3

1. Класифікація НС за масштабом. Приклади.
2. Небезпечні геологічні процеси і явища.
3. Види промислових аварій.
4. Оцінка радіаційної обстановки.

Варіант 4

1. Модель життєдіяльності людини.
2. Небезпечні метеорологічні процеси і явища.
3. Причини виникнення пожеж. Процес горіння. Види горіння.
4. Оцінка хімічної обстановки

Варіант 1	Варіант 2
<p>1. Основні поняття та визначення безпеки життєдіяльності.</p> <p>2. Причини виникнення і класифікація надзвичайних ситуацій мирного часу. Коротка характеристика стихійних лих, техногенних аварій і катастроф.</p>	<p>1. Джерела безпеки, їх класифікація та характеристика.</p> <p>2. Радіаційно-хімічний захист населення</p>
<p>3. Практичне завдання: Якщо вам знадобиться використовувати ватно-марлеву пов'язку й для більшого захисного ефекту від аміаку, в якому розчині ви її будете змочувати .</p>	<p>3. Практичне завдання: Ваші дії, якщо ви почули запах газу.</p>
<p>Відповіді на тестові запитання:</p> <p>1. <i>Надзвичайні ситуації техногенного характеру - це:</i></p> <p>а) небезпечні метеорологічні явища; б) транспортні аварії; в) становлення вибухових пристроїв у громадських місцях. г) усі відповіді вірні.</p> <p>2. <i>Що таке рух селів:</i></p> <p>а) це нагромадження щебеню чи ґрунту біля підніжжя схилів; б) процес руйнування хвилями прибою берегів морів, озер та водосховищ; в) це суцільний потік із каміння, бруду та води. г) усі відповіді невірні.</p> <p>3. <i>Основний принцип БЖД - це:</i></p> <p>а) мінімізація небезпеки для людини під час її діяльності; б) забезпечення фізіологічних процесів</p>	<p>Відповіді на тестові запитання:</p> <p>1. <i>Надзвичайні ситуації природного характеру - це:</i></p> <p>а) інфекційна захворюваність людей, сільськогосподарських тварин та інше; б) раптове руйнування споруд та будівель; в) виявлення застарілих боєприпасів. г) усі відповіді вірні.</p> <p>2. <i>Що таке цунамі:</i></p> <p>а) це затоплення значної частини суші внаслідок підняття води вище звичайного рівня; б) довгі хвилі, які можуть виникати в результаті підводних землетрусів; в) раптово сформований внаслідок різкого підйому води в руслах гірських річок, грязьовий потік. г) усі відповіді не вірні.</p> <p>3. <i>Якщо вам, знадобиться</i></p>

<p>організму людини повітрям, питною водою, їжею, теплом та інше;</p> <p>в) раціональна організація праці за метою, часом, місцем і нормами;</p> <p>г) ліквідація наслідків негативних життєдіяльності людини;</p> <p>д) усі відповіді вірні</p>	<p><i>використовувати ватномарлеву пов'язку і для більшого захисного ефекту від хлору, в якому розчині ви її будете замочувати:</i></p> <p>а) 5% лимонної кислоти;</p> <p>б) 2% розчинної питної соди;</p> <p>в) звичайним молоком;</p> <p>г) всі відповіді вірні</p>
--	---

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка	Рівень знань	Характеристика виконання завдань
5 (відмінно)	Високий	<p>Студент вільно володіє навчальним матеріалом, дає повні, правильні, логічно побудовані відповіді; демонструє вміння застосовувати знання в нових ситуаціях, самостійно аналізує, аргументує, приймає обґрунтовані рішення. Усі практичні завдання та контрольні роботи виконані правильно та вчасно.</p>
4 (добре)	Достатній	<p>Студент впевнено орієнтується у програмному матеріалі, допускає несуттєві неточності. Завдання виконані правильно, але можуть містити окремі помилки або недостатню повноту аргументації. Виявляє розуміння логіки управлінських процесів та здатність до самостійних висновків.</p>
3 (задовільно)	Середній	<p>Студент демонструє фрагментарні знання, відповіді неповні або малоструктуровані, допускаються помилки у визначеннях, термінах або висновках. Частина практичних чи контрольних завдань виконана з помилками або невчасно. Проблеми із застосуванням теорії на практиці.</p>
2 (незадовільно)	Низький	<p>Студент не опанував основних положень дисципліни, не здатен самостійно сформулювати відповідь або зробити елементарний аналіз. Завдання не виконані або виконані з грубими помилками. Відсутнє розуміння логіки управлінських дій у сфері лісового/мисливського господарства.</p>
1 (дуже погано)	Дуже низький	<p>Відповідей практично немає, або вони не мають відношення до теми; студент не відвідував заняття, не виконав завдання, виявляє повну відсутність підготовки.</p>

Критерії оцінювання знань студентів за 12 бальною системою

Система оцінювання, бали	Критерії оцінки
12	<p>виставляється здобувачу, який:</p> <ul style="list-style-type: none"> виявив всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичні запитання, вміє грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонстрував знання основної і додаткової літератури, передбачені на рівні творчого використання; практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне

	завдання, графічне завдання та ін.) виконано здобувачем самостійно без помилок та містить пояснення проведеного рішення.
10 - 11	виставляється здобувачу, який: <ul style="list-style-type: none"> • виявив всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичні запитання, вміє грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонструвати знання основної і додаткової літератури, передбачені на рівні творчого використання; • практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконано здобувачем самостійно без помилок та містить пояснення проведеного рішення.
8 - 9	виставляється здобувачу, який: <ul style="list-style-type: none"> • виявив достатнє знання програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичне запитання, передбачене на рівні аналогічного відтворення, але припустив окремі несуттєві помилки; • практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконано здобувачем самостійно, але допустив незначні помилки.
6 - 7	виставляється здобувачу, який: <ul style="list-style-type: none"> • виявив недостатньо глибокі знання основного програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичне запитання; • практичне завдання виконав з допомогою викладача.
4 - 5	виставляється здобувачу, який: <ul style="list-style-type: none"> • виявив недостатньо глибокі знання основного програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичне запитання; • практичне завдання виконав з допомогою викладача.
2- 3	виставляється здобувачу, який: <ul style="list-style-type: none"> • продемонстрував фрагментарні або поверхневі знання основного програмного матеріалу, не повністю зрозумівши зміст запитання; • припустився значних помилок при відповіді на теоретичне запитання; • виконав практичне завдання з численними недоліками та значною допомогою викладача, без прояву самостійності.
1	виставляється здобувачу, який: <ul style="list-style-type: none"> • не засвоїв основні положення навчального матеріалу та не зміг дати правильну відповідь навіть на базове теоретичне запитання; • не виконав або повністю неправильно виконав практичне завдання навіть за умови допомоги викладача; • проявив повну відсутність розуміння навчального матеріалу та неспроможність до самостійного мислення.

Форми контролю знань, які оцінюються за шкалою:

- **Поточне оцінювання** (усні відповіді, міні-кейси, робота в парах/групах, участь у дискусіях, тести);
- **Письмові контрольні роботи** (аналіз ситуацій, розв'язання задач, управлінські рішення);
- **Самостійна робота** (реферати, кросворди, проблемні запитання);
- **Залікова підсумкова робота** (теоретичні питання + практичні ситуації).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. ДСТУ 2272-2006 „Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять”.
2. Конституція України. Основний закон.
3. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). - Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. - 125 с.
4. Про адміністративні порушення: Закон України. – К., 1993.
5. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27.
6. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
7. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
8. Про охорону праці: Закон України. – К., 1992.
9. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993.
10. Про цивільну оборону України: Закон України від 3 лютого 1993 р. – К., 1993.
11. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
12. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
13. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993.

9.2. Основна література

14. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: Навч. посібник/ В.В. Бегун, І.М. Науменко - К.: , 2004. – 328с.

15. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. – 348 с.
16. **Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В.** Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України I-IV рівнів акредитації/ за ред. /Є. П. Желібо, і В.М. Пічі. – Львів: Піча Ю.В., К.: "Каравела", Львів: "Новий Світ.", 2018. – 344с. <https://drive.google.com/drive/folders/1AgMtnMVzuhl7dIqwI8YrApcJzgXwFCYL>
17. **Запорожець О.І., Халмурадов Б.Д.** Безпека життєдіяльності: підручник. Б.Д.К.2013. 448 с. https://docs.google.com/document/d/1cp-QIzbqKKKkxA54d9Ph_9Fzveh52XI/edit
18. Концепція освіти з напрямку "Безпека життя і діяльності людини" / В.О. Кузнецов, В.В. Мухін, О.Ю. Буров та ін. // Інформаційний вісник. Вища освіта. – К.: Вид-во наук.-метод. центру вищої освіти МОНУ, 2001. – № 6. – С. 6–17.

Додаткова література

19. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / О.С. Баб'як, О.М. Сітенко, І.В. Ківва та ін. – Х.: Ранок, 2000. – 304 с.
20. Заплатинський В. М. Полімовний тлумачний словник з безпеки. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 120 с. ISBN 978-911-01-0002-1
21. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздій С.П. "Безпека життєдіяльності" навчально-контролюючі тести. – Київ: "Саміт-книга", 2005. – 148 с.
22. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д., Ручні та пересувні засоби пожежогасіння: основні типи, будова та безпечне використання. Навчальний посібник. Київ, 2011. – 189 с.
23. Надзвичайні ситуації. Основи законодавства України. – К., 1998. – 544 с.
24. Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МНС України 19.10.2004 року № 126
25. Халмурадов Б.Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 138 с.

Internet-джерела

26. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
27. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
28. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи <http://www.mns.gov.ua/>

29. Новини про поточні події у світі, в т. ч. про надзвичайні ситуації <http://www.100top.ru/news/> (російською мовою).
30. Сайт, присвячений землетрусам та сейсмічному районуванню території <http://www.scgis.ru/russian/>.
31. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру <http://chronicl.chat.ru/>.
32. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.
33. <http://www.dnopr.kiev.ua> Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).

